

הפטרת האזינו¹ (שמ"ב כב)

בין כלל ישראל ליהיז בישראל

ודאי הוא שביקשו לשירת האזינו קטע מדברי הנביאים שאף הוא שירה. ואף כי יש דמיון מה בין השירות². נראה כי רב יותר השונה והמבדיל, עד כדי לעורר תמיהה: מה ראו לצרף שתי שירות אלו. ואולי דווקא ההבדלים הם שגרמו, שצירופם יחד בא ליתן תמונה שלמה שיש בה מרכיבים של שתי השירות.

שירת האזינו מתייחסת לכלל ישראל והיא פורשת יריעה רחבה של מה שעבר ומה שעתיד לעבור על העם, מראשית ועד אחרית. ואילו שירת דוד הוא שירתו הפרטית, בה הוא מתאר את שעבר עליו ומבטא רגשי הודייה על הצלתו מכף כל אויביו ומכף שאול (ואף כי רש"י מפסוק ח' ואילך פירש הדברים כמכוונים לא "על ניסים שאירעוהו... כי אם על ניסים שאירעו לישראל", הרי עפ"י פשוטם נראים הדברים כממשיכים לתאר את שאירע לו).

הבדל נוסף: דוד מדבר על הצלה בזכות צדקתו ומעשיו - "יגמלני ה' כצדקתי כבר ידי ישיב לי... וישב ה' לי כצדקתי כברי לנגד עיניו" (כא-כה), ואילו בהאזינו לא מוזכרת שום זכות, אדרבא - מדגיש הרמב"ן בסיכום השירה: "והנה אין בשירה הזאת תנאי בתשובה ועבודה, רק היא שטר עדות שנעשה הרעות ונוכל, ושהוא יתברך יעשה בנו בתוכחות חימה אבל לא ישבית זכרנו, וישוב ויתנחם ויפרע מן האויבים... ויכפר על חטאתינו למען שמו". ואם אמנם בתחילת השירה נאמר "הצור תמים פעלו כי כל דבריו משפט", ומשפט צדק זה בא לידי ביטוי במידת הדין המתוחה כנגד ישראל הנוטשים את ה', ובמידה כנגד מידה הפועלת כנגדם ("הם קנאנוני בלא אל כעסוני בהבליהם; ואני אקניאם בלא עם בגוי נבל אכעיסם" כא) - הרי סופו של דבר יושעו ישראל לא בזכות ולא בצדק.

הבדל שלישי: שירת האזינו - המדברת על הכפרה וההצלה העתידים באחרית הימים - נאמרה עוד בטרם נכנסו ישראל לארץ, עוד בטרם היכו

1. כשקוראים האזינו בין יוה"כ לסוכות.

2. העמיד עליהם בקצרה פיבל מלצר בספרו 'פרשת השבוע והפטרתה'.

בהם אויבים. לעומת זאת שירת דוד נאמרה "בסוף ימיו" (רש"י לפסוק א) כתיאור של מה שהיה.

כל ההבדלים הללו מוליכים לכיוון אחד: להפרש שבין כלל ישראל ליחיד ישראל. כלל ישראל מובטח הוא בהבטחה אלוהית שלעולם, לעולם לא יימחה זכרו; גם אם יעשו הרעות ויוכו קשות - נצחם מובטח. לא כן היחיד - הוא נפעל בהתאם למעשיו, הם שיקרבוהו והם שחלילה ירחיקוהו.